

Primjena batik tehnike u uzorkovanju tekstila

Iskra, Franka

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:610830>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-10**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO – TEHNOLOŠKI FAKULTET
TEKSTILNI I MODNI DIZAJN, SMJER DIZAJNER TEKSTILA

ZAVRŠNI RAD

PRIMJENA BATIK TEHNIKE U UZROKOVANJU SVILE

Izv. Prof. Dr. Sc. Martina Ira Glogar

Franka Iskra, TMD

Zagreb, rujan 2021.

DOKUMENTACIJSKA KARTICA

- Rad je izrađen na Sveučilištu u Zagrebu Tekstilno tehnološkom fakultetu, Zavodu za tekstilnu kemiju i ekologiju i Zavodu za dizajn tekstila i odjeće

- Stručno povjerenstvo za obranu Završnog rada:
  - doc. art. Lea Popinjač, predsjednica povjerenstva
  - Prof. Dr. Sc. Martinia Ira Glogar, mentorica
  - Doc. Art. Graf. Marin Sova ak. slik. graf, član
  - Prof. Dr. Sc. Ana Sutlović, zamjenik članice

- Broj stranica: 32
- Broj slika: 30
- Broj literaturnih izvora: 5
- Broj likovnih ostvarenja: 15 predložaka za uzrokovanje svile tehnikom batika + 6 uzoraka dobivenih uzrokovanjem svile tehnikom batika

SADRŽAJ

1. UVOD.....	6
2. TEORIJSKI DIO	7
2.1. Definicija tehnike batik	8
2.2. Klasifikacija i vrste batika	8
2.3 Podrijetlo batika.....	9
2.4. Povijesni nalazi batika – materijalni dokazi batika.....	10
2.5. Batik s Jave	10
2.5.1. Batik pesisir (obalni batik).....	11
2.5.2. Batik pedalaman (javanski court batik)	12
2.5.3. Afrički batik	13
2.5.4. Kineski batik.....	13
2.5.5. Batik s Balijsa	14
2.5.6. Malezijski batik.....	14
2.5.7. Šri Lankanski batik	15
2.6. Sedam legendi o sedam različitih indonezijskih batik uzoraka	15
2.6.2. Parang: simbol sigurnosti	16
2.6.3. <i>Sekar Jagad</i> : ekspresija ljubavi.....	17
2.6.4. <i>Truntum</i> : dar kraljice.....	18
2.6.5. Ulamsari Mas: simbol blagostanja	18
2.6.6. Buketan: Predivan buket	19
2.6.7. Lawang Sewu : Tisuću vrata	19
2.7. Batik kao tehnika uzrokovanja tekstila u 21. stoljeću.....	20
2.7.1. Sejauh Mata Memandang	20
3. PRAKTIČNI DIO RADA	21
3.1 Analiza i odabir likovnih predložaka za realizaciju.....	21
3.2. Odabir voska	27
3.3. Prilagodba uzoraka za realizaciju.....	28
3.4. Analiza realiziranih uzoraka oslikanih batik tehnikom.....	29
4. ZAKLJUČAK.....	31
5. LITERATURA	32

POPIS SLIKA

Slika 1: batik napravljen hladnom tehnikom

Slika 2: batika napravljen vrućom tehnikom

Slika 3: ostatak tkanine oslikane tehnikom batika iz Niya, Xinjiang, Kina

Slika 4: tradicionalni oblani batik prije dolaska Islama

Slika 5: obalni batik nakon dolaska Islama u 16. stoljeću

Slika 6: Batik pedalaman

Slika 7: prikaz afričkog batika

Slika 8: prikaz kineskog batika

Slika 9: prikaz batika s Malezije

Slika 10: prikaz Kawung uzorak

Slika 11: *Parang* uzorak

Slika 12: *Sekar Jagad* uzorak

Slika 13: prikaz *Truntum* batika

Slika 14: Ulamsari Mas batik

Slika 15: : *Buketan* batik

Slika 16: prikaz jedne od kolekcija Sejauh Mata Memandanga

Slika 17: prikaz 15 skica predložaka

Slika 18: prikaz prvog predloška za realizaciju

Slika 19: prikaz drugog predloška za realizaciju

Slika 20: prikaz trećeg predloška za realizaciju

Slika 21: prikaz četvrtog predloška za realizaciju

Slika 22: prikaz petog predloška za realizaciju

Slika 23: prikaz šestog predloška za realizaciju

Slika 24: prikaz sedmog predloška za realizaciju

Slika 25: prikaz uzoraka svile (16x16)

Slika 26: prikaz uzorka svile podvrgnut bojanju (16x16)

Slika 27: prikaz iscertavanja batika

Slika 28: prikaz sušenja rubaca

SAŽETAK

Naziv završnog rad je „Uzrokovanje pamučne tkanine batik tehnikom“, te je podijeljen u 2 dijela, teorijski i praktični dio. U teorijskom dijelu definira se batik kao tehnika bojadisanja, odnosno tiska te se istražuje podrijetlo riječi batik te same tehnike batik. Izlaže se kratki povijesni pregled batik tehnike te povijesni nalazi tkanina oslikanih batik tehnikom. Nakon predstavljana i definiranja batika kao tehnike, predstavljene su različite vrste batika s različitih geografskih područja. Uz svako geografsko područje je prikazana slika batik tehnike koja je karakteristična za to područje. Spominju se različite legende koje su oblikovale uzorke i motive u procesu stvaranja batika u Indoneziji te slike spomenutih batik uzoraka i motiva. Za kraj se spominje proizvodnja batik tehnike u modernom tekstilnom dizajnu. U praktičnom dijelu rada opisuje se priprema materijala, voska, bojila i ostalog pribora za oslikavanje te sam proces iscertavanja, oslikavanja i bojanja materijala. Cilj završnog rada je spojiti drevnu tradiciju batika s modernim dizajnom u stvaranju interesantnog uzoraka.

Ključne riječi: uzrokovanje, batik, svila, oslikavanje

1. UVOD

Kada se pogleda unazad, u same početke ljudskog postojanja, ljudi su od samih početaka svog postojanja marili za odijevanje. Na početku ljudske povijesti odjeća je bila najvažnija za pokrivanje i preživljavanje, dok kasnije u povijesti, ljudi se počinju odijevati u skladu neke norme, pravila, modnog izričaja. Od samih početaka ljudi su koristili mnoga životinjska i biljna vlakna za izradu odjeće pa tako se može reći da je prerada vlakana, izrada tekstila te izrada odjevnih predmeta od tekstila jedna od najstarijih ljudskih aktivnosti. Oslikavanje i bojadisanje tekstila također je jedna od pred povijesnih aktivnosti koja se zadržala do dan danas. Postoji mnoštvo tehnika ukrašavanja tekstila koje su varirale od davne povijesti pa sve do danas. Nekim tehnikama se ne može točno odrediti podrijetlo, pa se i dan danas vode rasprave oko toga kada i gdje su točno nastale. U tu skupinu tehnika spada i batik tehnika. Jedino što se može sa sigurnošću reći o povijesti batik tehnike je da ona spada u drevne tehnike tiska/bojanja tekstila. Dokazi koji upućuju da je ta tvrdnja točna, su nalazi i 4. st. Pr. Kr. nađeni u Egiptu, dok ostali nalazi upućuju na područje Azije. Gledajući slike različitih batik tehnika napravljenih od različitih kultura, te istraživanja različitih priča o nastanku i razvitku batik tehnike na različitim geografskim područjima, vrlo je uočljivo da su sve te batik tehnike jako različite i jedinstvene za svoje geografsko područje. Batik tehnika po modernoj definiciji spada u metodu rezervnog tiska, tj. kombinacija tiska i bojadisanja. Osmišljeni uzorci se na tkanini dobivaju nanošenjem voska i bojadisanjem na temperaturi ispod temperature taljenja voska. Nakon što uzrokovanja tkanine batik tehnikom, tkanina ide na pranje na temperaturi višoj od temperature taljenja voska kako bi se uklonio vosak, te kako bi dobili završni proizvod. Batik tehnika se ne primjenjuje na voluminoznim tkaninama, već na tankim i finim tkaninama malog volumena i glatke površine, kao što su svila ili pamuk. Osnovna ideja u izradi mape, tj. izradi uzoraka za oslikavanje pamučne tkanine batik tehnikom je bila spajanje jedne prastare ali vrlo zanimljive tehnike s modernim dizajnom koji ima elemente tradicionalnih životinjskih uzoraka koji se mogu pronaći na raznim lokalitetima koji su spomenuti. U ovom slučaju tema mape su kukci. Cijeli proces realizacije ideje, od samih predložaka uzoraka do oslikavanja tih predložaka u batik tehnici na pamučnoj tkanini, pa sve do finalnog proizvoda je prikazan u ovom radu.

2. TEORIJSKI DIO

2.1. Definicija batik tehnike

Batik je jedna od najstarijih tisak tehnika za ukrašavanje tekstila. Tehnika batika sastoji se od kombinacije tiska i bojadisanja te spada u metodu rezerviranog tiska. Rastaljeni vosak je rezerva koja se nanosi na tekstilnu podlogu u željenim oblicima, te se nakon toga tekstil boja ispod temperature rastaljenog voska. Nakon bojadisanja i sušenja tkanine, vosak se skida i na obojenoj tkanini ostaju neobojeni motivi u obliku iscrtanog uzorka. Uglavnom se bojadisanje započinje najsvjetlijom nijansom te se za svako daljnje bojadisanje mora poznavati sistem miješanja boja. Batik se u prošlosti isključivo izrađivao na svili, no danas se primjenjuje i na tankim i glatkim pamučnim tkaninama malog volumena. Pri izradi batika, biranje tkanine koja odgovara tehnici je vrlo važno, te se zato voluminozne tkanine ne preporučaju. Izvorni alat koji služi za nanošenje voska zove se "tjanting". Sastoji se od bakrene posude sa kljunom koja je pričvršćena na dršku. U njoj se zagrijava vosak, a istječe kroz kljun, koji omogućuje iscrtavanje ravnih, tankih i jednolikih linija. U početku za izradu uzoraka batik tehnikom, koristio se pčelinji vosak no danas se koristi parafin. Razlika između parafina i pčelinjeg voska je da je pčelinji vosak savitljiv te ima dobru ljepljivost dok je parafin poprilično krut te kada se ohladi, lako se lomi. Kombinacijom parafina i pčelinjeg voska može se utjecati na učestalost batik efekta. Temperatura bojadisanja mora biti manja od temperature taljenja voska kako pri bojadisanju nebi došlo do skidanja voska na označenim mjestima. Nakon bojadisanja vosak se uklanja pranjem na temperaturi višoj od temperature taljenja voska.

2.2. Klasifikacija i vrste batika

Postoje različite tehnike primjene batik tehnike, no tri su najosnovnija načina, a to su tehnika vrućeg batik, tehnika hladnog batika te tehnika zatvorenog batik. Tehnika vrućeg batika izvodi se tako da se crtež izrađuje vrućim tekućim voskom, ne samo u konturi, već i za svaku boju. Nakon završetka rada, vosak se uklanja pomoću benzina. Tehnika hladnog batika se izvodi tako da se konture slike crtaju rezervnim sredstvom na temelju gumenog ljepila, parafina i benzina. U tehnici zatvorenog batika uzorak se dobiva bez uporabe rezerve.

Slika 1: Batik napravljen hladnom tehnikom

Izvor: <https://flamenco.ru/hr/tehnika-batik-osnovnye-etapy-tehniki-master-klass-i-sovety-dlya/>

Slika 2: Batik napravljen vrućom tehnikom

Izvor: <https://flamenco.ru/hr/tehnika-batik-osnovnye-etapy-tehniki-master-klass-i-sovety-dlya/>

2.3 Podrijetlo batika

Brojni izvori pišu različito o podrijetlu batika jer nema točnih nalaza koji bi potvrdili gdje se točno batik tehnika prvi put pojavljuje. Sam izraz „batik“ je indonezijsko – malezijskog podrijetla. Sufiks 'tik' znači malena točkica, kapljica. Još jedna javanezijska fraza koja opisuje izradu batika je "mbatik manah" koja u prijevodu znači "crtanje batik dizajna na srcu". Iako se stručnjaci ne mogu složiti oko vremenskog perioda kada je točno tehnika batika nastala, uzorci batika na tkaninama stari do 1500 godina nađeni su na području Egiptu i Bliskom Istoku. Razni uzroci su također nađeni i u Turskoj, Indiji, Japanu, Kini te Zapadnoj Africi. Premda se na tim područjima koristila tehnika batika, ni na jednom od tih područja nije korišten razvijeni stil batika nađen na otoku Java u Indoneziji. Bez obzira na to što se mnogi stručnjaci ne mogu

složiti gdje je točno batik tehnika nastala, većina stručnjaka se slaže da je otok Java bio najznačajniji u razvitku batik tehnike. Prilikom nastanka batik tehnike na otoku Javi, batik je bio rezerviran samo za kraljevsku obitelj i aristokraciju. Vjeruje se da su žene koje su bile pripadnice kraljevskih obitelji ukrašavale tkaninu batik tehnikom.

2.4. Povijesni nalazi – materijalni dokazi batika

Batik je drevna tehnika oslikavanja, a to nam potvrđuje nalaz iz Egipta iz 4. st. Pr. Kr. Nađena je lanena tkanina koja je oslikana tehnikom batika koji su Egipćani koristili za omatanje mumija. Preostali nalazi nađeni su na području Azije, u Kini iz doba vladavine dinastije Tang (618 – 907. po. Kr), te u Japanu i Indiji za vrijeme Nara (645 – 794. po. Kr.). U Nigeriji pleme Yoruba te plemena Soninke i Wolofin u Senegalu su se također koristili batik tehnikom, no umjesto pčelinjeg voska koristili su škrob biljke Cassava ili rižinu pastu. Indonezijski batik je baština koju je UNESCO proglasio jednom od usmene i ne materijalne ljudske kulturne baštine 2. listopada 2009. godine, stoga je 2. listopad određen za nacionalni dan batika.

Slika 3: Ostatak tkanine oslikane tehnikom batika iz Niya, Xinjiang, Kina

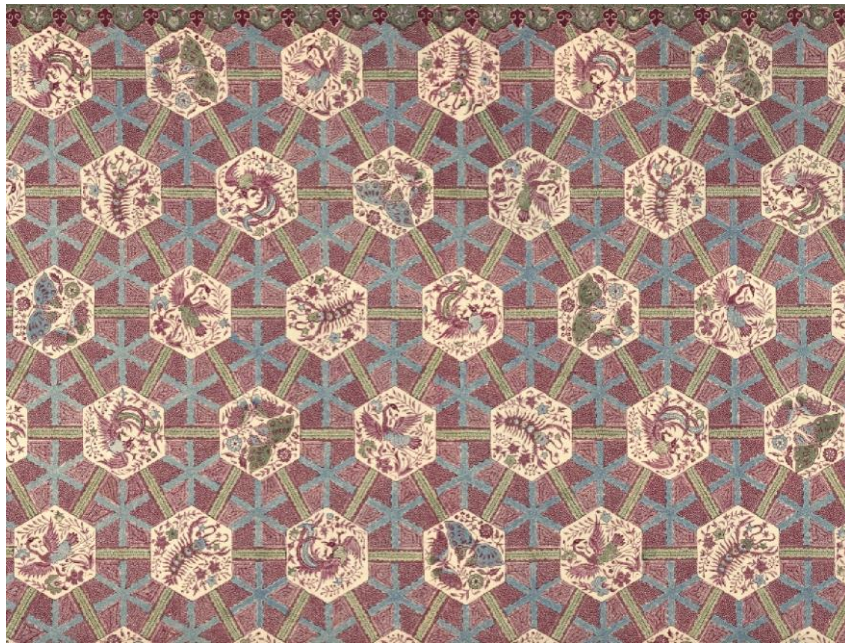
Izvor: <https://www.batikguild.org.uk/batik/history>

2.5. Batik s Jave

Batik s Jave je najznačajniji batik u povijesti te se on dijeli u dvije skupine koje karakteriziraju uzorak i boja batika. U te dvije skupine spadaju *batik pesisir* tj. obalni batik i *batik pedalaman* tj. batik iz unutrašnjosti.

2.5.1. Batik pesisir (obalni batik)

Za razliku od batika karakterističnog za unutrašnjost Jave tj. *pedalaman* batika, batik *pesisir* je komercijalan te ne simbolizira moć i status, već ga koriste "obični" ljudi na svakodnevnoj bazi. Ta vrsta batika karakteristična je za nekoliko područja sjeverne Jave i Madrure. Obalni batik odlikuju svježije i žive boje te razni uzorci uzrokovani raznim kulturološkim utjecajima koji su posljedica internacionalne pomorske trgovine.

Slika 4: Tradicionalni obalni batik prije dolaska Islama

Izvor: <https://artsandculture.google.com/exhibit/batik-pesisir-coastal-batik-galeri-batik-ybi/TwJCWr514u9LKg?hl=en>

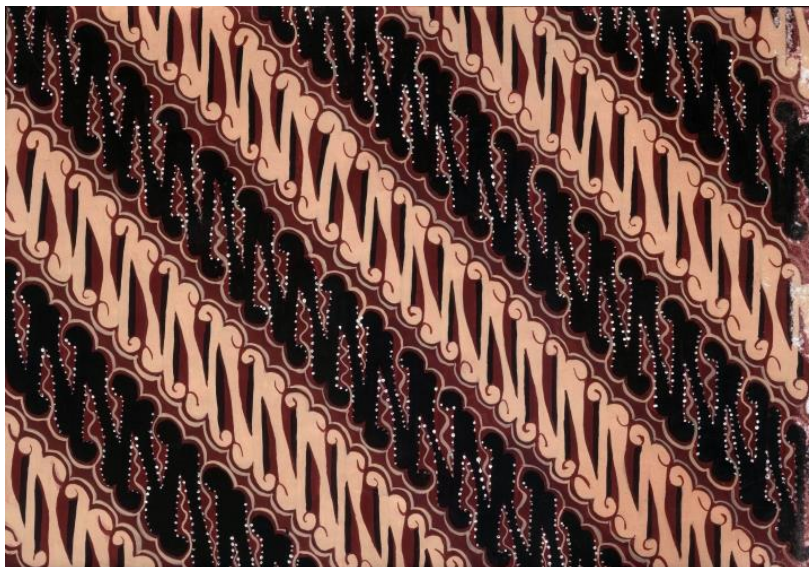
Slika 5: Obalni batik nakon dolaska Islama u 16. stoljeću

Izvor: <https://artsandculture.google.com/exhibit/batik-pesisir-coastal-batik-galeri-batik-ybi/TwJCWr514u9LKg?hl=en>

Uzorci koji su karakteristični za Europu u sebi sadrže cvjetne motive kao što su buketi cvijeća ili samostalno cvijeće neke vrste koje se ponavlja. Za batik koji ima Japanske uzorke karakterističan motiv je feniks (*fenghuang*, mitološka ptica istočne Azije) te perzijski paunovi. Tradicionalni obalni batik najviše je koristio boje kao što su crvena i plava te stroga forma uzoraka. Zbog jakog stranog utjecaja, pogotovo nakon dolaska Islama na to područje u 16. stoljeću, obalni batik karakteriziraju ne tako stroga forma uzoraka i paleta boja. Zbog islamske restrikcije figurativnog crtanja, obalni batik je danas najpoznatiji po ne figurativnim cvjetnim oblicima.

2.5.2. *Batik pedalaman (javanski court batik)*

Batik pedalaman je batik koji potječe iz unutrašnjosti Jave, te je on najstariji poznati oblik batik tradicije na otoku Javi. Batik pedalaman nije bio toliko utjecan od strane drugih kultura kao što je bio batik pesisir, pa je zato paleta boja korištena za izradu batik pedalmana kompletno drukčija od one za izradu obalnog batika tj. batik pesisira. Paleta koja se najčešće koristila bila je ona koja je u sebi sadržavala većinom zemljane boje kao što su smeđa, crna, indigo i soğan (smeđe – žuta boja dobivena od domaćeg indijskog drva). Često se batik pedalaman radio na bijeloj podlozi sa simboličnim uzorcima koji su bili oslobođeni vanjskim utjecaja.

Slika 6: Batik pedalaman

Izvor: <https://www.indonesiatatler.com/arts-culture/heritage/3-distinct-types-of-batik-that-you-should-know>

Batik pedalaman je najviše bio rezerviran za visoko društvo i aristokraciju, dok su "obični" ljudi smjeli nositi tkaninu uzrokovanu batik pedelmanom samo u određenim prigodama, npr. u javanskom svadbenom obredu mlada smije nositi takvu vrstu tkanine, ali za svaku određenu

fazu ceremonije je morala nositi točno određeni uzorak. Svi uzorci koji su se izvađali na tkanini u batik pedelmanu su usko povezani sa Javanskom tradicijom te su zato za njih postojala striktna pisana pravila koja su ukazivala na to kako će uzorci biti nacrtani, obojani i nošeni. Motiv „parang rusak“ i njegove varijacije je primjer motiva kojeg su svi smjeli nositi izvan palače, no samo ga je kraljevska obitelj mogla nositi unutar palače.

2.5.3. Afrički batik

U Africi se batik tehnika pojavila zahvaljujući nizozemskim trgovcima koji su putovali iz Indonezije u Afriku u 19. stoljeću. Tehnika batika kojom se koriste u Africi, razlikuje se od svih ostalih tehnika na drugim područjima, zato jer ne koriste vosak. Umjesto voska koriste pastu od škroba ili pastu od blata i škroba, ovisno o regiji. Na području Afrike batik motivi su uglavnom geometrijski ali često i figurativni crteži.

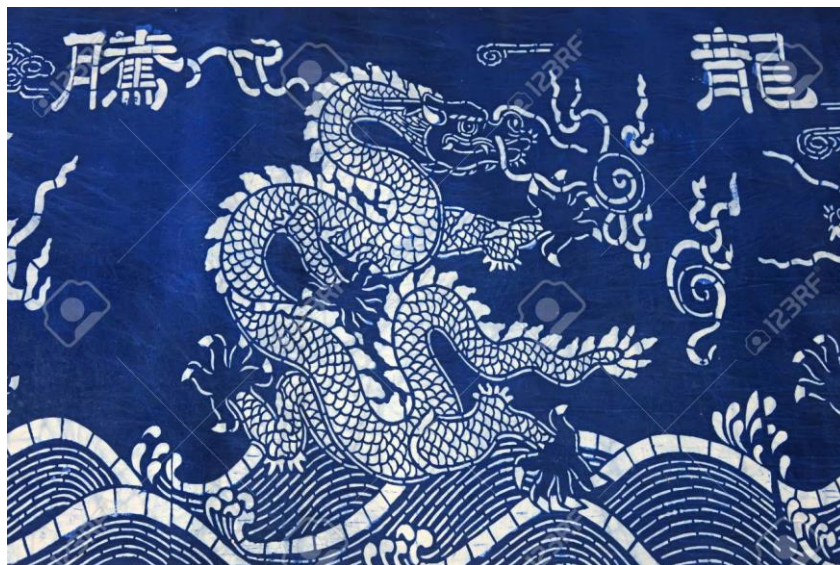
Slika 7: Prikaz afričkog batika

Izvor: <https://www.bigstockphoto.com/image-1625130/stock-photo-african-batik>

2.5.4. Kineski batik

U Kini batik se proizvodi od 6. stoljeća. Narodi koji su najpoznatiji u Kini po proizvodnji batika su Miao, Bouyei i Gejia. Batik je vrlo važan za regiju Kine, jer se kineska tradicionalna odjeća izrađuje od dekorativnih tkanina koje se uzorkuju tkanjem i voskom. Pripadnici Miao naroda

ukrašavaju tkanine od pamuka i lana tako da primjenjuju vrući vosak te bojadišu tkaninu indigo bojom. Nakon postizanja željenog rezultata, od tkanine uzrokovane batikom izrađuju stolnjake, jastučnice i odjeću. Motivi koje koriste za dizajn tkanine su uglavnom tradicionalni tj. ponajviše zmajevi i cvijeće te geometrijski. Najcjenjeniji radovi su oni koji se rade na bijeloj podlozi i omeđeni s tankim indigo rubovima.

Slika 8: Prikazuje kineski batik sa tradicionalnim uzorkom

Izvor: https://www.123rf.com/photo_98060515_chinese-traditional-batik-works-.html

2.5.5. *Batik s Balijska*

Balijska hindu kultura ne zabranjuje figurativno crtanje i izražavanje, te je zato balijska kultura bogata skulpturama i slikama, no nešto manje batikom. Na Balijski su tehniku batika prisvojili od centralne Jave, pa se zato može vidjeti jak utjecaj javanejskog batika. Uobičajeni motivi karakteristični za balijski batik su životinje kao što su ptice i ribe, cvijeće, mitološka bića poput krilatog lava, baronga ili kale, te dnevne aktivnosti poput vjerskih obreda, plesova i slično. Suvremeni batik na Balijski nije ograničen na ritualno ili tradicionalno odijevanje. Suvremeni dizajneri s Balijski promoviraju batik kao elegantnu tekstiliju koja može biti korištena u formalnim prigodama ali i za svakodnevne aktivnosti.

2.5.6. *Malezijski batik*

Batik tehnika u Maleziji prvi put se spominje u 17. stoljeću, te je usko povezana s legendom o Malacca kralju koji je zahtijevao da mu se dopremi 140 komada tkanine sa floralnim motivima oslikane batik tehnikom iz Indije. Tehnika izrade batika na Maleziji se vrlo razlikuju od one s Jave i Indonezije. Razlika je u tome što su uzorci puno jednostavniji na Malezijskom batik u

usporedbi s onim iz npr. Jave, te su tek neki detalji iscrtani tjantingom. Najčešće koriste kistove za nanošenje boje kao alat za oslikavanje, te boje koje koriste su puno svijetlije i življe od tamnih tonova batika s Jave. U Malezijskom batiku često se prikazuju floralni motivi, kako bi se izbjeglo tumačenje životinjskih i ljudskih slika kao idolopoklonstva, u skladu s doktrinama.

Slika 9: Prikaz batika s Malezije

Izvor: <https://goldtreehotel.wordpress.com/2014/12/17/batik-malaysia/>

2.5.7. Šri Lankanski batik

Početak prošlog stoljeća izrada tekstilija uzorkovanih batik tehnikom na Šri Lanki počinje se sve više i više primjenjivati. Danas, batik industrija na Šri Lanki postoji, no vrlo je mala, te uglavnom posluje sa stranim kupcima te tako ostvaruje profit. U nekim turističkim područjima proširili su se obrti s proizvodnim pogonima i galerijama za izradu batika, dok se redovi manjih štandova koji prodaju batik mogu prepoznati duž ceste Hikkaduwa.

2.6. Sedam legendi o sedam različitih indonezijskih batik uzoraka

Kao što se već prije spominje, nije moguće točno odrediti gdje i kada je nastala batik tehnika te svako geografsko područje ima svoje motive i uzorke koji su karakteristični za to područje i vanjske utjecaje koji su svojim utjecajem oblikovali način izvođenja batik tehnike. Postoje 7 legendi koje pričaju priču o razvitku batika i njegove tehnike na određenom lokalitetu.

2.6.1. *Kawung: uzorak Areca palma*

Kawung uzorak razvijen je u 18. stoljeću. Za vrijeme Yogyakarta carstva, *kawung* smatran je najdražim uzorkom od strane sultana i njegove obitelji. Geometrijski uzorci prikazani na *kawug* batik predstavljaju plod areca palme, koji se u Indoneziji nazivaju *kolang kaling*, delikatesa u kojoj se uživa ponajviše u vrijeme trajanja Ramadana. Legenda ukazuje da je kraljevska obitelj Yogyakarta jako voljela *kawung* zbog delikatese koju uzorak prikazuje te zbog toga što se *kawung* smio nositi samo od strane carske obitelji desetljećima prije, što ukazuje na to da je *kawung* bio nešto posebno što je ujedno simboliziralo moć te unikatnost.

Slika 11: Prikazuje *Kawung* uzorak

Izvor: <https://www.indonesia.travel/gb/en/trip-ideas/7-echanting-stories-behind-indonesia-s-famous-batik>

2.6.2. *Parang: simbol sigurnosti*

Parang je još jedan batik kojeg krasi geometrijski uzorak, koji ima dugačke i uske simbole slične slovu "S". Ovaj sveti batik potječe iz 16. stoljeća u Centralnoj Javi iz vladavine sultana Agung iz Matarama. Legenda govori o tome kako je mladić Danang Sutawijaya, sin Ki Agenga Pemanahna, kreirao *parang* dok je promatrao red razbacanog kamenja na južnoj obali. Također postoji indonezijski folklor koji govori o princu imena Panji, koji je bio zaštićen od sila zla zato jer je nosio *parang* batik. Zato mnogi Javanežani vjeruju da je *parang* batik simbol zaštite.

Slika 12: *Parang* uzorak

Izvor: <https://www.indonesia.travel/gb/en/trip-ideas/7-echanting-stories-behind-indonesia-s-famous-batik>

2.6.3. *Sekar Jagad*: ekspresija ljubavi

Sekar Jagad nastao je u 18. stoljeću. Svoje ime dobio je od nizozemske riječi "kar" koja znači "mapa", a na javanejskom riječ "jagad" znači "svijet". Riječ *sekar* također znači "cvijeće" na indonezijskom. Stoga, *sekar jagad* predstavlja ljepotu indonezijske raznolikosti. Prenoseći ljubav i sreću, svježije i žive boje upotpunjene s floralnim uzorcima su jako česti izbor kada se bira batik uzorak za haljinu i odijelo mladenke i mladenca.

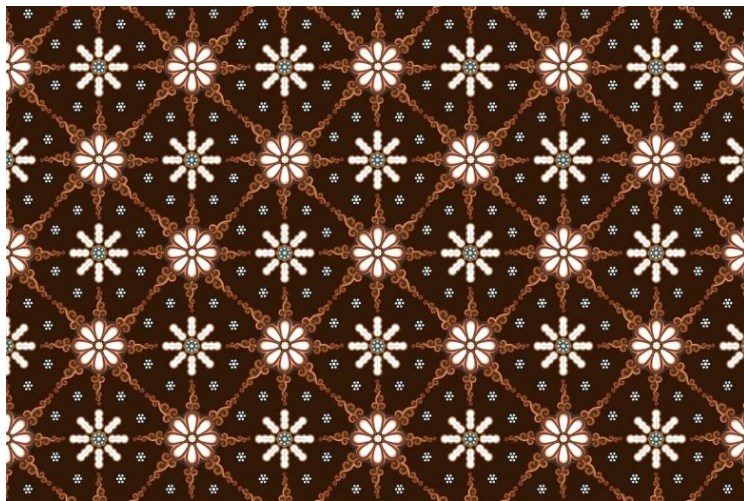

Slika 13: *Sekar Jagad* uzorak

Izvor: <https://www.indonesia.travel/gb/en/trip-ideas/7-echanting-stories-behind-indonesia-s-famous-batik>

2.6.4. *Truntum: dar kraljice*

Truntum je tip batika koji potječe iz Soloa te ga je napravila Kanjenga Ratu Kencana, kćer Sunana Pakubuwana III. Vjeruje se da je kraljica, potaknuta tugom kraljeve nevjernosti, napravila ovu vrstu batika koja po svojem uzorku podsjeća na zvjezdano nebo, gledajući zvijezde. Impresioniran motivom izabranim za batik, kralj se divio napravljenom uzorku i umjetničkom izričaju kraljice. To ga je potaknulo da obnovi ljubav prema kraljici i zauvijek ostane s njom. Ova legenda popularizirala je *truntum* kao simbol opet probuđene ljubavi. Truntum također je vrsta batika koju mladenka i mladoženja nose na vjenčanju.

Slika 14: *Truntum* batik

Izvor: <https://www.indonesia.travel/gb/en/trip-ideas/7-echanting-stories-behind-indonesia-s-famous-batik>

2.6.5. *Ulamsari Mas: simbol blagostanja*

Ovaj batik potječe s Balijsa, a njegov kreator je Ulamsari Mas. Njegov batik se sastoji od ilustracija škampa i riba.

Slika 14: Ulamsari Mas batik

Izvor: <https://www.indonesia.travel/gb/en/trip-ideas/7-echanting-stories-behind-indonesia-s-famous-batik>

Ribarstvo je jedno od najvažnijih gospodarskih grana na Baliju, te je sam otok Bali okružen s bogatim morskim životom. Ulamsari je napravio ovaj batik kako bi odao poštovanje i zahvalnost prirodnim resursima Balija kao što su ribe, morska hrana i sirovi materijali. Stoga Ulamsarijevi uzorci prikazuju život i prosperitet ljudi s Balija.

2.6.6. *Buketan: Predivan buket*

Za razliku od spomenutih vrsta batika, buketan se razvio u Pekalonganu, u centralnoj Javi, te je bio pod velikim utjecajem nizozemske. Buketan batik napravila je Eliza van Zuylen, nizozemska dizajnerica, koja je spojila javanske motive s Art Nouveau uzorcima. Eliza van Zuylen skupljala je osušeno cvijeće te bi ga postavila na komad papira, transformirajući ih u batik uzorke, stvarajući sliku pravog buketa. Prema knjizi „Fabric of Enchantment“, originalni motiv *buketana* bio je asimetrično drvo s pticama. Međutim, oko 1910. godine, buketanov motiv se promijenio u prekrasan motiv buketa cvijeća.

Slika 15: *Buketan batik*

Izvor: <https://www.indonesia.travel/gb/en/trip-ideas/7-echanting-stories-behind-indonesia-s-famous-batik>

2.6.7. *Lawang Sewu: Tisuću vrata*

Lawang Sewu je vrlo poznati tip batika. Na javanskom izraz "lawang sewu" znači "tisuću vrata". Ovaj tip batika bio je inspiriran ratom, točnije bitkom znanom kao Pertempuran Lima Hari (bitka u trajanju 5 dana) u Indoneziji. Bitka je trajala od 15. listopada do 20. listopada 1945., koja se vodila između semaranganskih junaka i japanskih vojnika u Tugu Mudaru. Motiv ovog batika reprezentira poznati zavičaj na kojem se odvijala borba, uz simbole prirode kao što su cvijeće, leptiri i drveće.

2.7. Batik kao tehnika uzrokovanja tekstila u 21. stoljeću

U današnje vrijeme vlada suvremena tehnologija i s njom suvremeni načini proizvodnje bilo čega, pa tako i tekstila. Zbog velike dostupnosti materijala te jeftinije, brže i mnogobrojnije proizvodnje, većina dizajnera posjeduje malo znanja o tradicionalnim tehnikama te ne razmišlja o tome kako bi ih mogla ukomponirati u svoj dizajn. Međutim, uvijek postoji izuzeci.

2.7.1. Sejauh Mata Memandang

Sejauh Mata Memandang je indonezijski brand koji proizvodi razne proizvode kao što su torbe, haljine i ogrtači, no i dekorativni tekstil kao što su zavjese i jastučnice od lagane tkanine koja je primjerena za nošenje svakodnevno ali i za nošenje u posebnim prigodama.

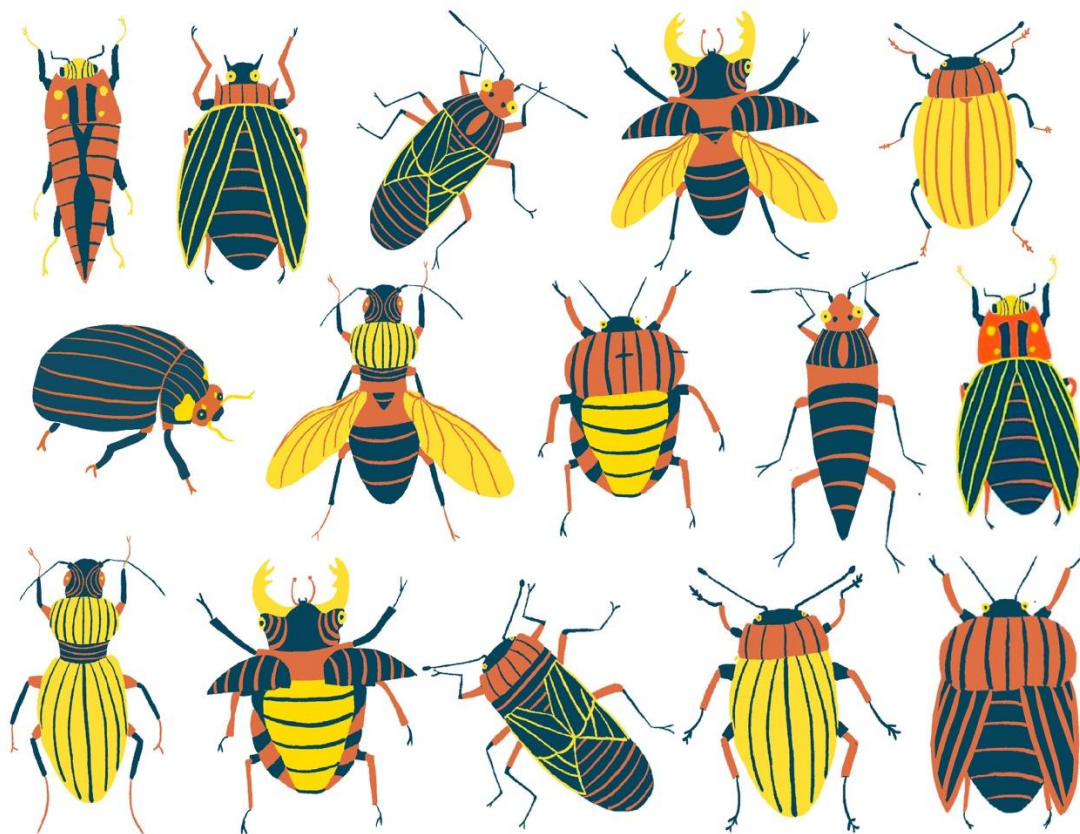
Slika 16: Prikazuje jednu od kolekcija Sejauh Mata Memandanga

Sejauh Mata Memandang je vrijedno spomenuti, zato jer usko surađuju sa umjetnicima koji tradicionalno oslikavaju tekstil batik tehnikom sa područja Balijsa, Jave i Sumbe te tako podržavaju umjetnike koji se bave ovom prastarom tehnikom te njihovo umjetničko djelo. Kasnije od tih tkanina, ovaj indonezijski brand radi svoje kreacije sa batik printom, a svaka kreacija ima različiti batik uzorak te drugu priču iza tog uzorka.

3. PRAKTIČNI DIO RADA

3.1. Analiza i odabir likovnih predložaka za realizaciju

Za praktični dio rada, nacrtano je petnaest različitih uzoraka za uzrokovanje svile batik tehnikom, inspirirane kukcima. Uzorci su nacrtani digitalno, koristeći računalni program Procreate. Kolorit boja koji se koristio je bio jednostavan, sastavljen od 3 boje, narančaste, plave i žute. Izbor boja bio je inspiriran komplementarnim parovima, te svijetlo - tamnim nijansama navedenih boja. Svi uzorci kukaca ukrašeni su ravnim i zaobljenim linijama kako bi se bolje dočarala njihova forma. Za realizaciju batik tehnike na svili odabrano je sedam predložaka na slikama. Odabrano je tri kukca s krilima te četiri kukca bez krila.

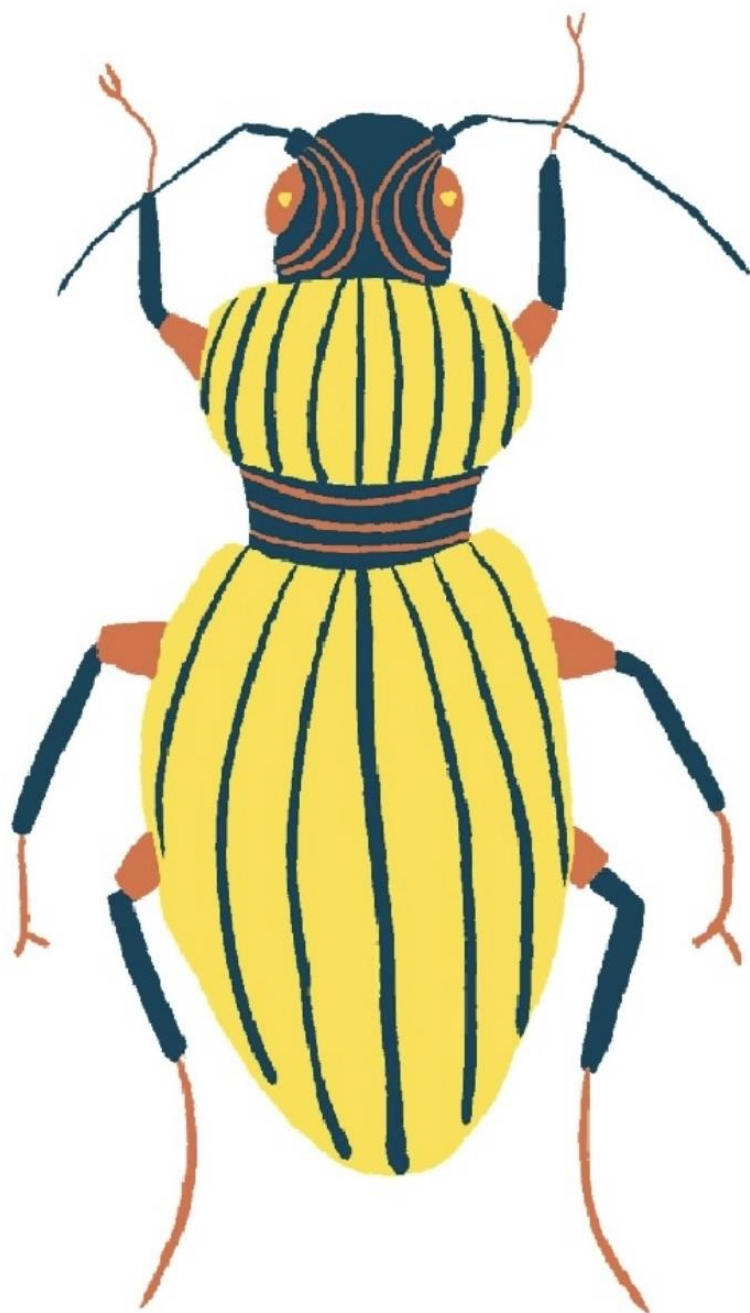
Slika 17: Prikazuje 15 skica predložaka

Slika 18: Prikazuje prvi izabrani predložak za realizaciju

Slika 19: Prikazuje drugi izabrani predložak za realizaciju

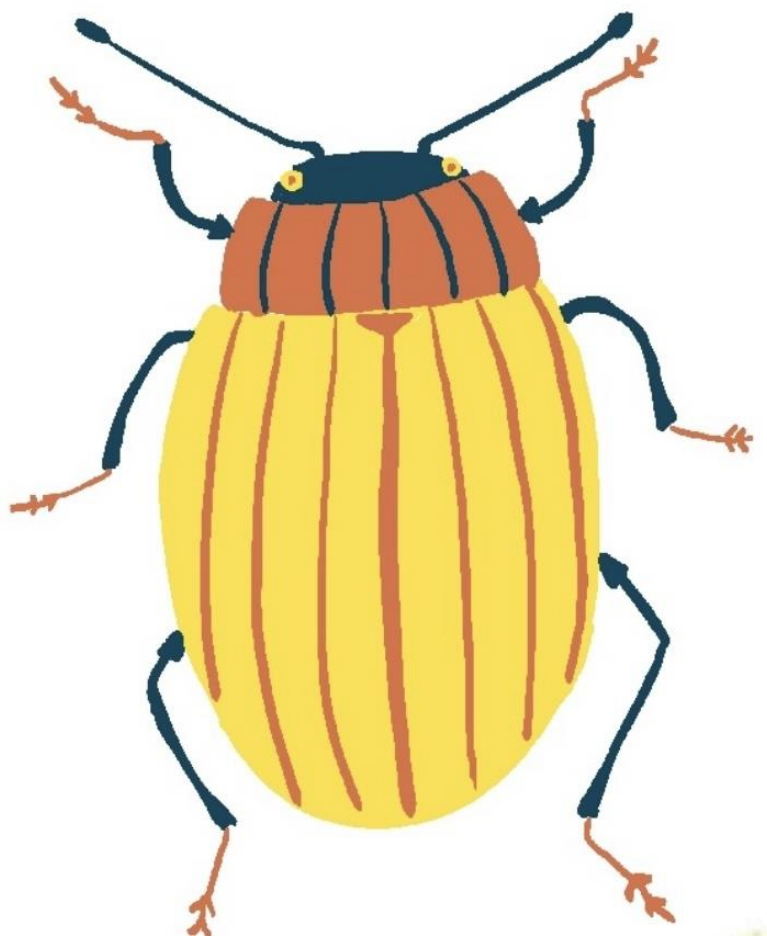

Slika 20: Prikazuje treći odabrani predložak za realizaciju

Slika 21: Prikazuje četvrti predložak izabran za realizaciju

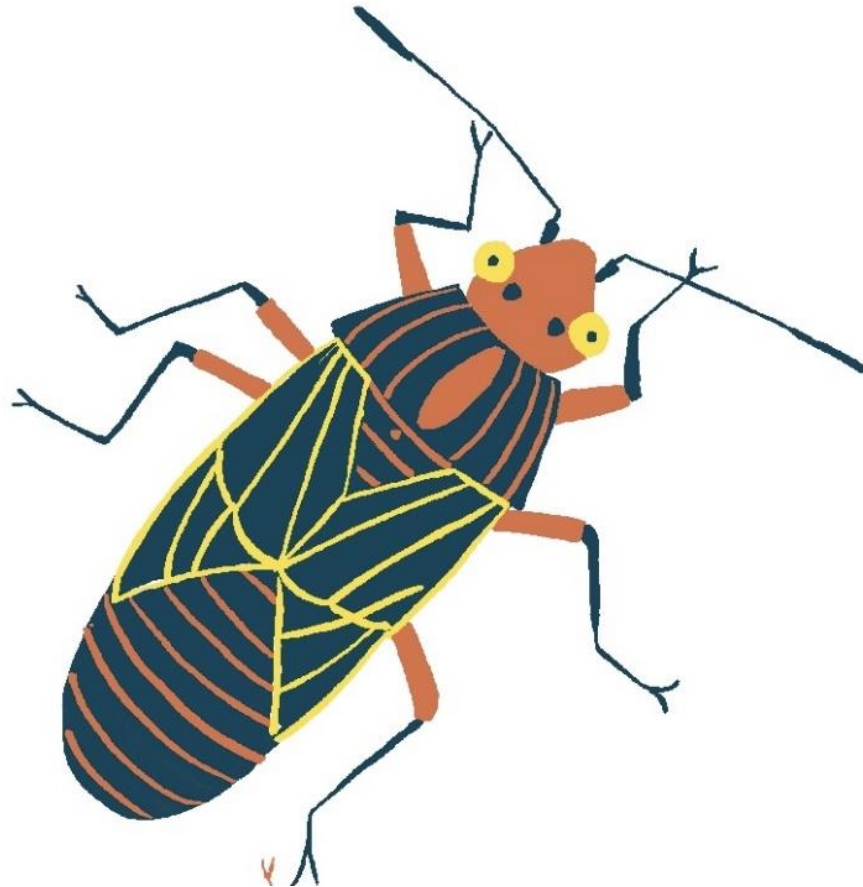

Slika 22: Prikazuje peti predložak za realizaciju

Slika 23: Prikazuje šesti izabrani predložak za realizaciju

Slika 24: Prikazuje sedmi izabrani predložak za realizaciju

3.2 Odabir voska

Prije samog početka realizacije radova, trebao se odabrati vosak koji će biti najbolji za nanošenje na svilu i blokadu željenih dijelova na dizajnu. Testirao se pčelinji vosak i parafinski vosak. Na tri manja uzorka svile iscrtana su tri dizajna. Jednog se iscrtalo s parafinskim voskom, drugog s pčelinjim te trećeg s kombinacijom parafinskog i pčelinjeg voska. U prvom koraku testiranja različitih voskova, izbačen je parafinski vosak zbog svoje rijetke konzistencije i lakog pucanja kada je suh. Nakon parafinskog voska testiran je pčelinji vosak koji je dao potpuno suprotne rezultate od parafinskog voska. Pčelinji vosak bio je puno konzistentniji te je nakon sušenja bio vrlo savitljiv. Zadnji testirani vosak je bio spoj pčelinjeg i parafinskog koji je imao manju konzistenciju od pčelinjeg ali veću od parafinskog te je na nekim dijelovima pucao nakon sušenja. Nakon obavljenih testiranja voska izabran je pčelinji vosak jer su njegovi parametri najbolje odgovarali izradi batik tehnike.

3.3 Prilagodba uzoraka za realizaciju

Na početku realizacije dizajna, nije bilo sigurno koje će veličine biti rupci s dizajnom, pa je došlo do eksperimentiranja s veličinom rubaca. Prvo su izrezani rupci dimenzija 16x16 cm te je na njih olovkom nacrtan uzorak. Zatim su se birala bojila za svilu, te su uzorci probno obojani. Tim eksperimentom zaključeno je da zbog kompleksnosti dizajna i zbog prisutnih detalja na kukcima nije adekvatno raditi na rupcima te veličine. Za vrijeme probnog bojadisanja svile, tražila se vrsta bojila koja će najbolje odgovarati svili te se tražio najbolji omjer vode, octene kiseline, natrijevog sulfata te samog bojila. Probno bojadisnje pokazalo je da svili najbolje odgovaraju kisela bojila u smjesi od 0,27 grama bojila, 10 mililitra vode, uz dodatak natrijevog sulfata te 1 mililitar octene kiseline.

Slika 25: Prikazuje uzorke svile izrezane na 16x16 cm sa korištenim bojilima, octenom kiselinom i natrijevim sulfatom

Slika 26: Prikazuje prvi uzorak 16x16 cm koji je podvrgnut bojanju

3.4 Analiza realiziranih uzoraka oslikanih batik tehnikom

Nakon odabira dimenzija rupca, predložaka i voska, te nalaženja idealnog recepta za bojila, rupci su bili spremni za izradu. Nakon iscertavanja uzoraka olovkom na svilu, voskom se iscertavalo po svili. Nanos voska je bio dvostruk, tj. nanosio se vosak na lice i naličje tkanine kako bi se osigurala što bolja zaštita od prodora bojila na neželjena mjesta te kako bi dizajn zadržao jasne konture.

Slika 27: Prikazuje iscertavanje batika

Slika 28: Prikazuje sušenje rubaca nakon ispiranja

Nakon iscertavanja batika voskom, slijedilo je bojadisanje uzorka. Sam uzorak je bio bojan s kistom kako bi se postigla najveća moguća preciznost. Pri završetku bojanja uzorci su sušeni te fiksirani na pari u trajanju od 50 minuta. Nakon fiksiranja vrućom parom, uzorci su prani u vrućoj vodi kako bi se uklonio vosak, zatim ispirani u hladnoj vodi te sušeni. Nakon procesa fiksiranja, ispiranja i sušenja, uzorci su opet bili premazani s debelim slojem parafinskog voska s obje strane kako bi se obojala pozadina rupca. U ovom dijelu izvođenja batik tehnike korišten je parafinski vosak jer ga je lakše nanijeti na određenu površinu zbog njegove likvidnosti. Uzorci su nakon ponovnog nanošenja voska bili preklopljeni na 4 jednaka dijela te su im vrhovi umočeni u različite kupelji različitih boja kako bi se postigao dodatni efekt pozadine. Nakon umakanja u kupelj uzorci su po treći put fiksirani, odstranjivanju voska pranjem i sušenju.

Slika 29: prikazuje jedan od gotovih radova

Slika 30: prikazuje jedan od gotovih radova

4. ZAKLJUČAK

Batik tehnika zahtjeva vještinu baratanja alatima za nanošenje voska, preciznost i dobro poznavanje mehanizma bojadisanja. U ovom završnom radu primijenjena je kupelj za bojadisanje, no proces bojadisanja nije proveden postupkom iscrpljenja već je kupelj nanosena na uzorke tehnikom ručnog oslikavanja. Vosak, kao rezerva, služio je za blokiranje funkcionalnih skupina tekstila kako se na te dijelove ne bi vezalo bojilo. Korištene su koncentrirane kupelji kako bi se postiglo intenzivnije obojenje. Na realiziranim uzorcima dobiven je očekivani i zadovoljavajući odnos boja te njihov zadovoljavajući intenzitet. Ovakvom tehnikom dobivaju se jedinstveni, unikatni uzorci. U batik tehnici nije moguće u potpunosti kontrolirati proces bojadisanja te je krajnji rezultat uvijek u određenom dijelu iznenađenje.

5. LITERATURA

- [1] Glogar, M. I.: Predavanja iz kolegija „Bojadisanje i tisak“ (TMD_DT), Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno – tehnološki fakultet
- [2] http://www.asia-art.net/indonesian_batik.html, pristupljeno 10.7.2021
- [3] Miles, W. C. (Ed): TextilePrinting, PublishedbySocietyofDyersandColourists, Hampshire, UK, 2003, ISBN 0 901956 79 1
- [4] <https://www.indonesia.travel/gb/en/trip-ideas/7-echanting-stories-behind-indonesia-s-famous-batik>, pristupljeno 9.7.2021
- [5] <https://flamenco.ru/hr/tehnika-batik-osnovnye-etapy-tehniki-master-klass-i-sovety-dlya/>, pristupljeno 10.7